

Funkcionalno programiranje

Školska 2023/24 godina

Letnji semestar

Tema 9: JS asinhrono programiranje

Sadržaj

- Sinhronost i asinhronost
- Povratni poziv i “pakao povratnog poziva”
- Mehanizmi u jeziku JS za asinhrono programiranje
 - Promise
 - Asinhroni iteratori i generatori

Sinhronost i asinhronost

- U sinhronom modelu programiranja stvari se dešavaju **po jedna u jednom vremenskim trenutku**.
 - Kada pozovete funkciju koja se dugo izvršava, ceo program mora da čeka dok se ona ne završi - iz nje se vraća tek kada je njen posao završen. Sve dok se ona izvršava, ništa drugo se ne dešava u programu.
 - Dakle: Sinhrono je kada funkcija **na kraju svog izvršavanja vraća rezultat a dok se izvršava blokira onog ko je poziva**.
- U asinhronom modelu dozvoljeno je da se **istovremeno dešava više stvari**.
 - Kada započne neka akcija, program nastavlja da se izvršava. Kada se akcija završi, program se o tome obaveštava i dobija rezultat (na primer, podatke učitane sa diska).
 - Dakle: Asinhrono je kada funkcija **na kraju svog izvršavanja vraća rezultat, ali u toku svog izvršavanja ne blokira onog ko je poziva**.

Poređenje sinhronog i asinhronog izvršavanja

- Primer: program pribavlja sa mreže dva resursa, resurs A u jednom formatu i resurs B u drugom formatu, zatim resurs A transformiše u format resursa B i na kraju spaja resurse A i B.
 - Za očekivati je da kritična stvar u ovom programu bude vreme koje je potrebno za pribavljanje resursa
- **Sinhroni način:** Postoji jedna nit izvršavanja u kojoj se akcije izvršavaju sekvencijalno: pribavi se resurs A, zatim se pribavi resurs B, transformiše se resurs A u format resursa B i na kraju se spoje resursi A i B. Svaki naredni korak može da započne tek kada se prethodni završi.
- **Asinhroni način:** Program koji inicira akcije razbija pribavljanje resursa A i B na dve niti. U međuvremenu može da radi druge poslove.

Sinhrono izvršavanje

```
let sync1 = () => {  
  return 'ja sam sync1 '  
}  
let sync2 = () => {  
  return 'ja sam sync2 '  
}  
let sync3 = () => {  
  return 'ja sam sync3 '  
}  
console.log(sync1())  
console.log(sync2())  
console.log(sync3())
```

- Ovo mi vrlo lako čitamo i iz redosleda pozivanja funkcija odmah nam je jasno šta će da bude ispisano na konzoli.

Asinhrono izvršavanje

```
let async1 = () => {  
  return 'ja sam async1 '  
}  
let async2 = () => {  
  return 'ja sam async2 '  
}  
let async3 = () => {  
  return 'ja sam async3 '  
}  
setTimeout(function cb(){console.log (async1())}, 5000);  
setTimeout(function cb(){console.log (async2())}, 4000);  
setTimeout(function cb(){console.log (async3())}, 3000);
```

- Ovde moramo malo više da se skoncentrišemo da bismo uočili da će ispisi biti različiti od onoga što očekujemo na osnovu redosleda pozivanja funkcija.

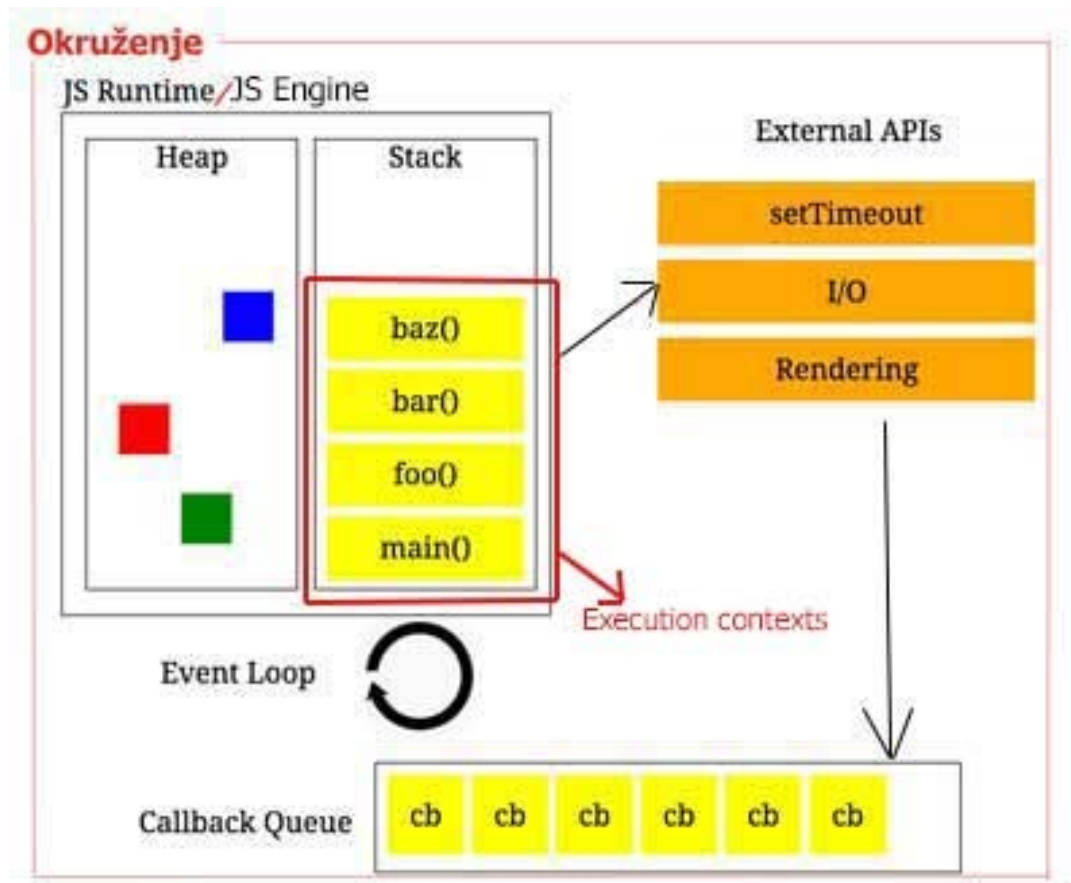
Problem asinhronog modela

- Problem u *asinhronom modelu* je da se obezbedi *ispravan redosled izvršavanja akcija*
 - U primeru pribavljanja i kombinovanja resursa to bi značilo da program mora da sačeka da se izvrši pribavljanje resursa A pre no što započne njegovu transformaciju u format resursa B, i da pre spajanja resursa sačeka da se izvrši transformacija resursa A i da se pribavi resurs B.
- Taj proces “uređivanja redosleda izvršavanja” zvani *sinhronizacija* je vrlo mukotrpan posao, podložan greškama.
- Ljudski mozak je “sinhrona mašina” – mi imamo vrlo ograničenu sposobnost asinhronog delovanja
- Zbog toga programski jezici obezbeđuju infrastrukturu za asinhrono programiranje koje programerima izgleda “sinhrono” .

Sinhrono i asinhrono u javaScript-u

- JavaScript je **jedno-nitni (single thread)** programski jezik i on sam ne može da izvršava više istovremenih radnji.
- JavaScript je skriptni jezik koji zahteva da se “smesti” u neki kontejner koji bi mu omogućio rad što uključuje i više istovremenih radnji.
- Kontejner se zove **JS Runtime Environment** i on obezbeđuje izvršavanje više “istovremenih ” radnji (*asihrono izvršavanje*).
 - Mehanizam izvršavanja “istovremenih ” radnji je **funkcija povratnog poziva (callback)**
 - U JS-u postoje dva tipa okruženja: okruženja za rad na klijentu (**browser**) i okruženja za rad na serveru (na primer, **node.js** ili **Deno**).

JS Runtime Environment

Funkcija povratnog poziva: primer izvršavanja

```
console.log('Pozdrav') // (1)
setTimeout(function cb(){console.log (' svima na ')}, 5000); // (2)
console.log ('Konferenciji JS 2023'); // (3)
```

- JS izvršava kod liniju po liniju:
- Prvo stavi na stek liniju (1) i izvrši je.
- Zatim stavlja poziva `setTimeout()` na vrh steka i izvršava ga.
- Nakon izvršenja, `setTimeout()` se sklanja sa steka, a njegova callback funkcija (cb) se prebacuje u sekciju webAPI i uključuje tajmer.
- Nakon toga JS engine nastavlja sa obradom linije (3) koju stavlja na steka i izvršava je.
- Kada istekne vreme i stek poziva se oslobodi, poziva se callback funkcija (`console.log (' svima na ')`) i nakon njenog izvršenja program se terminira.
- U primeru to znači sledeći ispis:
Pozdrav
Konferenciji JS 2023
svima.

Asinhrono pozivanje funkcije u funkciji_{1/2}

```
// Lošom sinhronizacijom lako se dobije beskonačna petlju
```

```
let async1 = (fn) => {
```

```
//neke asinhrone operacije
```

```
    let rezPod = 'Ja sam async 1'
```

```
        setTimeout(function cb(){fn (rezPod)}, 2000);
```

```
        setTimeout(function cb(){async2()}, 1000);
```

```
        setTimeout(function cb(){async3()}, 1000);
```

```
    }
```

```
let async2 = () => {
```

```
    let rezPod = 'Ja sam async 2'
```

```
        console.log(rezPod);
```

```
}
```

Asinhrono pozivanje funkcije u funkciji_{2/2}

```
let async3 = () => {  
  //neka asinhrona operacija  
  let rezPod = 'Ja sam async 3'  
  console.log(rezPod);  
  setTimeout(function cb(){async1(console.log)}, 1000);  
}  
async1(console.log)
```

Piramida propasti/ pakao povratnog poziva

- Termin “pakao povratnog poziva” alias “pirmida propasti” u programerskom rečniku odnosi se na situaciju u asinhronom programiranju gde se višestruki ugneždeni povratni pozivi koriste za rukovanje asinhronim operacijama.
- To su situacije u kojima su povratni pozivi duboko ugneždeni jedan u drugom, čineći strukturu koda složenom, teškom za čitanje, razumevanje i održavanje.

Piramida propasti: slika vredi više od hiljadu reči

```
const btn1 = document.querySelector(".btn-1");
const btn2 = document.querySelector(".btn-2");
const btn3 = document.querySelector(".btn-3");
const btn4 = document.querySelector(".btn-4");
const btn5 = document.querySelector(".btn-5");
const btn6 = document.querySelector(".btn-6");

btn1.addEventListener("click", function () {
  fadeOut(this, 500, function () {
    fadeIn(btn2, 500, function () {
      btn2.addEventListener("click", function () {
        fadeOut(this, 500, function () {
          fadeIn(btn3, 500, function () {
            btn3.addEventListener("click", function () {
              fadeOut(this, 500, function () {
                fadeIn(btn4, 500, function () {
                  btn4.addEventListener("click", function () {
                    fadeOut(this, 500, function () {
                      fadeIn(btn5, 500, function () {
                        btn5.addEventListener("click", function () {
                          fadeOut(this, 500, function () {
                            fadeIn(btn6, 500, function () {
                              btn6.addEventListener("click", function () {
                                fadeOut(this, 500, function () {
                                  fadeIn(document.body, 500, function () {
                                    alert("all callbacks completed");
                                  });
                                });
                              });
                            });
                          });
                        });
                      });
                    });
                  });
                });
              });
            });
          });
        });
      });
    });
  });
});
```

Zašto je to pakao i kako ga izbeći?

- **Zašto je pakao**

- **Čitljivost i mogućnost održavanja:** Pakao povratnog poziva čini kod teškim za čitanje i razumevanje zbog njegove duboko ugneždene strukture. Teško je pratiti tok koda i održavati ga.
- **Struktura i organizacija koda:** Formater u editoru radi uvlačenje svake linije zbog čega kod izgleda pretrpan i ometa se organizacija koda.
- **Rukovanje greškama:** Rukovanje greškama postaje ozbiljan problem u ovakvom kodu.

- **Kako ga izbeći**

- Koristiti infrastrukturu koju pruža JS

Mehanizmi za asinhrono programiranje u JS-u

Mehanizam Promise

Stanja asinhrone funkcije

- Asinhrona funkcija može imati dva moguća krajnja rezultata:
 - *uspešno izvršena operacija* , ili
 - *neuspešno izvršena operacija*.
- Između ta dva krajnja rezultata dešava se operacija koja može da traje i vrlo dugo.
- U takvoj situaciji nam je potreban instrument koji predstavlja stanje operacije i koji nam omogućuje da reagujemo na krajnji rezultat.

Mehanizam Promise

- Šta je i čemu služi
 - Promise je proksi za vrednost koja nije nužno poznata kada se Promise kreira.
 - Omogućava da se povežu rukovaoci sa vrednošću u slučaju uspešno izvršene operacije ili razlogom neuspeha poziva asinhronone funkcije.
 - Omogućava asinhronim metodama da vrate vrednosti kao da su sinhronone metode: umesto da odmah vrati konačnu vrednost, asinhroni metod odmah vraća obećanje da će obezbediti vrednost u nekom trenutku u budućnosti.

Objekat Promise

- Sintaksa koju je uveo ES2015
 - Sa svojim API-jem obezbedjuje bolji i **pregledniji način za organizovanje callback funkcija**.
 - Naročito pogodna za asinhronone operacije jer veoma liči na standardnu sinhronu sintaksu.
- Promise
 - Je JavaScript objekat koji predstavlja “**placeholder**” za **rezultate asihrone funkcije** sve dok traje izvršavanje asinhronone operacije.
 - Je **sinhrono vraćen objekat pri asinhronoj operaciji, koji predstavlja privremenu zamenu za moguće rezultate te asinhronone operacije**.
 - Umesto krajnje vrednosti daje “**obećanje**” da će dostaviti tu vrednost u nekom trenutku u budućnosti što omogućava da preko njega **vežemo rukovaoce za budući rezultat asinhronone operacije**.
 - Skoro da izjednačuje sinhronone i asinhronone operacije jer i sinhronone i asinhronone operacije mogu da vraćaju neku vrednosti, stim što sinhronone odmah vraćaju krajnji podatak a asinhronone “placeholder” za budući podatak.

Asinhrona funkcija i Promise

- Asinhrona funkcija može imati dva moguća krajnja rezultata:
 - *uspešno izvršena operacija* , ili
 - *neuspešno izvršena operacija*.
- Promise se može nalaziti u jednom od tri stanja:
 - **Pending** – stanje kada se **asinhrona radnja** još uvek izvršava
 - **Fulfilled** – stanje kada je **asinhrona radnja** završena uspešno
 - **Rejected** – stanje kada je **asinhrona radnja** neuspešno završena (greškom).

Promise mehanizam: struktura

- Sastoji se iz dva dela:
 1. Kreiranje objekta **Promise** *unutar asinhronone funkcije*
 2. Korišćenje kreiranog objekta **Promise** u kodu koji se nalazi *izvan asinhronone funkcije*.

Promise mehanizam: Kreiranje Promise

- Da bi se budući krajnji rezultat asinhronone funkcije zamenio sa Promise objektom, potrebno je da funkcija vrati **novi Promise** objekat :

```
function asinhronaFunkcija() {  
    return new Promise(function () {...});  
}
```

- Svakom novom objektu Promise se kroz parametar prosledjuje **funkcija** (*executor* funkcija) koja obradjuje samu asinhronu operaciju i buduće rezultate te asinhronone operacije.

Promise mehanizam: Kreiranje

Promise – executor funkcija_{1/2}

- Vrlo čest scenario je obrada rezultata asinhronone operacije tako što se, u zavisnosti od ishoda asinhronone operacije, poziva jedna od dve funkcije koje se asinhronoj operaciji prosleđuju kao parametri:
 - Funkcija **resolve()**,
 - Funkcija **reject()**.

Promise mehanizam: Kreiranje Promise – executor funkcija_{2/2}

- Funkcija **resolve()** se poziva kada se obradjuje uspešno završena asinhrona operacija.
 - Parametar ove funkcije predstavlja dobijeni podatak iz uspešno završene operacije, stoga se funkcija **resolve()** koristi da kroz svoj parametar **prosledi rezultujući podatak odgovarajućoj metodi rukovaocu (handler)** (npr. **then()** ili **Promise.all()**...)
- Funkcija **reject()** se poziva kada se pojavi problem sa izvršavanjem asinhronne operacije.
 - Ona kroz svoj parametar **prosledjuje razlog neuspešnosti asinhronne operacije odgovarajućem handleru** (najčešće **catch()** metodi).

Kreiranje objekta Promise – primer executor funkcije

```
function asinhronaFunkcija() {  
    return new Promise(function (resolve, reject) {  
  
        //...kod asinhrone operacije...  
  
        if (uspešna operacija) {  
            resolve(result_value);  
        } else {  
            reject(error);  
        }  
    }  
);  
}
```

Primer kreiranja objekta Promise

```
function asinhronaOperacija() {  
    return new Promise((resolve, reject) => {  
        /* U primeru se koristi setTimeout() za  
        simuliranje asinhronog koda. Poziva se  
        resolve() jer pretpostavljamo da je  
        asinhrona operacija uspešno izvršena.*/  
        setTimeout(() => {  
            resolve("Asinhrona operacija koja je  
            trajala 2500 ms je uspešla!");  
        }, 2500);  
    });  
}
```

Primer korišćenja objekta Promise

```
console.log ('Sada pozivam asinhronu  
operaciju koja će da traje 2500 ms')
```

```
let mojPrviPromise = asinhronaOperacija()
```

```
mojPrviPromise.then((porukaUspeha) => {  
    /* porukaUspeha je ono što je prosleđeno  
    funkciji resolve(). Ovde je string. */  
    console.log(`Super! ${porukaUspeha}`);  
});
```

```
console.log ('Dok asinhrona operacija radi,  
ja se bavim drugim poslom')
```

Primer korišćenja objekta **Promise**: rezultat

Sada pozivam asinhronu operaciju koja će da traje 2500 ms

Dok asinhrona operacija radi, ja se bavim drugim poslom

Super! Asinhrona operacija koja je trajala 2500 ms je uspela!

Promise mehanizam: korišćenje

- Korišćenje Promise predstavlja obradu rezultata dobijenih po završetku asinhronne operacije.
- Promise reaguje na promenu svoga stanja pozivom callback funkcije.
- Postoji više ugrađenih metoda koje su namenjene ovom poslu od kojih ćemo mi da prikazemo sledeće:
 - `Promise.prototype.then()` – stanje **fulfilled**
 - `Promise.prototype.catch()` – stanje **rejected**
 - `Promise.resolve()`
 - `Promise.reject()`
 - `Promise.all()`
 - `Promise.race()`

Pravljenje Promise od drugih tipova - `Promise.resolve()`

- Može da primi tri različita tipa kao parametar, nakon čega vraća `Promise`:
 - **`Promise.resolve(vrednost)`**
Ono što je prosleđeno kao vrednost, biće prosledjeno `then()` funkciji kroz njen parametar.
 - **`Promise.resolve(drugiPromise)`**
Kroz parametar metode `then()` prosledjuje se **eventualno stanje** prihvaćenog `Promise` objekta. Ovo je najčešći slučaj, jer se koristi za konvertovanje `Promise` tipova kreiranih od strane drugih biblioteka.
 - **`Promise.resolve(thenableObject)`** može da prihvati kao parametar i tzv. `thenable object` (objekat ili funkcija koji definiše `then` metodu).

Promise.resolve(): Primer

```
var pocetniPromise = Promise.resolve(33);
var drugiPromise = Promise.resolve(pocetniPromise);
    drugiPromise.then(function(value) {
        console.log('value: ' + value);
    });
console.log('pocetniPromise === drugiPromise je '
            + (pocetniPromise === drugiPromise));
// Izlaz na konzoli:
// "pocetniPromise === drugiPromise je true"
// value: 33
/* Redosled ispisa je drugačiji od redosleda pravljenja objekata u
   kodu, zato što je then hendler pozvan asinhrono. */
```

Promise.prototype.then()

- Ukoliko je nakon promene stanja Promise u stanju **fulfilled**, poziva se metoda **then()** koja prihvata dva parametra tipa Function, parametar **onFulfilled** i parametar **onRejected**.

- Sintaksa

Promise.prototype.then(onFulfilled(), onRejected())

- Funkcija **onFulfilled** hendluje uspešno završenu asinhronu operaciju. Prihvata jedan parametar kroz koji joj se prosledjuje podatak dobijen asinhronom operacijom.
- Funkcija **onRejected** hendluje neuspešno završenu asinhronu operaciju i takodje prihvata jedan parametar kroz koji joj se prosledjuje razlog neuspeha.

```
nekiPromise.then(function1(podatak) { // uspešna asinhrona operacija },  
function2(razlog) { //neuspešna asinhrona operacija });
```

Promise.prototype.then()

```
function makeRequest (method, url) { // asinhrona funkcija
  return new Promise(function (resolve, reject) {
    var xhr = new XMLHttpRequest();
    xhr.open(method, url);
    xhr.onload = function() {
      if (xhr.status === 200) {
        resolve(xhr.response);
      } else {
        reject(new Error(xhr.statusText));
      }
    };
    xhr.onerror = () => reject(new Error("Network error"));
    xhr.send();
  });
}
```

```
// Deo izvan asinhrone funkcije:
makeRequest('GET', 'http://example.com')
  .then( function(data){console.log(data);},
        function(err){console.error(err);} )
```

Promise.prototype.catch()

- Ukoliko je nakon promene stanja Promise u stanju **rejected**, poziva se metoda **catch()**:
`Promise.prototype.catch(onRejected())`
- Metoda `catch()` kao parametar prihvata callback funkciju (`onRejected()`), koja je zadužena za prihvatanje i obradu greške:

```
asinhronaFunkcija().then(result_value => {  
    ... }).catch(error => {  
    ... });
```

Promise.prototype.catch(): primer

```
function makeRequest (method, url) {  
  return new Promise(function (resolve, reject) {  
    var xhr = new XMLHttpRequest();  
    xhr.open(method, url);  
    xhr.onload = function() {  
      if (xhr.status === 200) {  
        resolve(xhr.response);  
      } else {  
        reject(new Error(xhr.statusText));  
      }  
    };  
    xhr.onerror = () => reject(new Error("Network error"));  
    xhr.send();  
  });  
}
```

// Deo izvan asinhronone funkcije:

```
makeRequest('GET', 'http://example.com')  
  .then(function (data) {  
    console.log(data);  
  })  
  .catch(function (err) {  
    console.error('Imamo problem!', err);  
  });
```

Rešenje za pakao povratnog poziva: ulančavanje **Promise**-a

- Metode `then()` i `catch()` **uvek vraćaju novi Promise.**
- **Promise** se mogu ulančavati.
- To je mehanizam da se na elegantan nači reši problem sa mnogo ulančanih događaja koje pozivaju callback funkcije (*callback hell*).

Ulančavanje Promise-a: primer_{1/2}

```
const promise = new Promise( function(resolve, reject) {  
  setTimeout( () => {  
    resolve( [ 0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9] );  
  }, 2000);  
});
```

```
function ispisiRezultat(value) {  
  console.log(value);  
  return value;  
}
```

```
function samoParni(array) {  
  return array.filter( (value) => {  
    return (value % 2) === 0;  
  });  
}
```

Ulančavanje Promise-a: primer_{2/2}

```
function sumaClanovaNiza(array) {  
  return array.reduce( (a, b) => {  
    return a + b;  
  }, 0);  
}
```

```
function errorHandler(err) {  
  console.log("GREŠKA!");  
  console.log(err);  
}
```

```
promise  
  .then(ispisiRezultat)           /* [0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9] */  
  .then(samoParni)                // [0, 2, 4, 6, 8]  
  .then(sumaClanovaNiza)          // 20  
  .then(ispisiRezultat)  
  .catch(errorHandler);
```


Promise.resolve(thenableObject): primer

```
var p1 = Promise.resolve({
  then: function(onFulfill, onReject) {
    onFulfill('fulfilled!'); }
});

console.log(p1 instanceof Promise) // true,
// object kastovan na Promise

p1.then(function(v) {
  console.log(v); // "fulfilled!"
}, function(e) {
  // ne poziva se
});
```

Promise.reject()

- Uzima za “*reason object*” String ili Error, a vraća Promise koji se nalazi u stanju rejected uz odgovarajući razlog odbijanja.

```
Promise.reject(new Error('Ja sam pogrešan'))  
    .then(function() { /* deo za uspešno,  
                        ne poziva se */ },  
function(error) { console.log(error); });
```

Metoda `Promise.all()`_{1/2}

- Zadatak metode je obezbedi ponašanje nad listom `Promise` objekata, preciznije da vrati jedan `Promise` iz liste `Promise` objekata.
- Kao argument prima iterabilnu listu `Promise` objekata.
- Vraća **jedan `Promise`** u trenutku **kada su svi `Promise` iz liste rezolvirani** (rešeni uspešno ili neuspešno).
- Metoda će vratiti `Promise` čak i kada joj se prosledi prazna lista ili element koji nije `Promise`.
- **Redosled izvršavanja (koji će objekat biti vraćen) liste `Promise` nije zagarantovan**, jedino je zagarantovano da će vratiti poslednji `Promise` ako su svi `Promise` iz liste u stanju `fulfilled`.

Metoda `Promise.all()`_{2/2}

- U slučaju da je jedan `promise` iz liste u stanju `rejected`, metoda `Promise.all()` vraća odbijeni `Promise` bez obzira da li u listi postoji neki `Promise` koji je uspešan.
 - Uz odbijen `Promise` se vraća i razlog odbijanja.
 - U slučaju da ima više odbijenih `Promise`-a, prosledjeni **razlog odnosi se na prvi odbijeni `Promise`!**
- `Promise.all()` se u svim slučajevima ponaša asinhrono, osim u slučaju **kada je umesto liste prosledjen prazan objekat - tada se ponaša sinhrono.**

Promise.all(): Primer 1

```
let p1 = Promise.resolve(3);  
let p2 = 1337;  
let p3 = new Promise((resolve, reject) => {  
    setTimeout(resolve, 100, 'foo');  
});  
  
Promise.all([p1, p2, p3]).then(values => {  
    console.log(values); // Vraća: [3, 1337, "foo"]  
});
```

Promise.all(): Primer 2

```
var p1 = new Promise((resolve, reject) => {
  setTimeout(resolve, 1000, 'jedan');
});
var p2 = new Promise((resolve, reject) => {
  setTimeout(resolve, 2000, 'dva');
});
var p3 = new Promise((resolve, reject) => {
  setTimeout(resolve, 3000, 'tri');
});
var p4 = new Promise((resolve, reject) => {
  reject('Ovaj promise je namerno odbijen.');
```



```
});
var p5 = new Promise((resolve, reject) => {
  setTimeout(resolve, 4000, 'pet');
});

Promise.all([p1, p2, p3, p4, p5]).then(values => {
  console.log(values);
}).catch(reason => {
  console.log("Nema svih sastojaka.", reason);
}); // Vraća: "Nema svih sastojaka Ovaj promise je namerno odbijen"
```


Asinhronost i sinhronost `Promise.all()`: Primer

```
var prazanPromise = Promise.all([]);  
var listaPromise = [Promise.resolve("neki podatak"), Promise.resolve(123)];  
var nekiPromise = Promise.all(listaPromise);
```

// Sinhrono stampanje izlaza

```
console.log(prazanPromise)  
// Vraća: Promise { <state>: "fulfilled", <value>: Array[0] }
```

```
console.log(nekiPromise);  
// Vraća: Promise { <state>: "pending"}
```

// Asinhrono stampanje izlaza

```
setTimeout(function(){  
    console.log(prazanPromise);  
// Vraća: Promise { <state>: "fulfilled", <value>: Array[2] }  
});
```

```
setTimeout(function(){  
    console.log(nekiPromise);  
// Vraća: Promise { <state>: "fulfilled", <value>: Array[2] }  
});
```

Metoda `Promise.race()`

- Takođe obezbeđuje ponašanje nad listom `Promise` objekata koje vraća jedan `Promise` iz liste `Promise` objekata.
- Metoda kao argument prima iterabilnu listu `Promise` objekata a vraća `Promise`.
- Ponašanje: Vraća rezultat koji “pristigne prvi”, bez obzira da li je uspešan ili ne.
 - To znači da može biti vraćen `Promise` ili sa krajnjim podatkom kod uspešno izvršene asinhronne operacije ili sa razlogom za neuspešnu operaciju.

Promise.race(): Primer 1

```
var p1 = new Promise(function(resolve, reject)
{
  setTimeout(resolve, 500, `prvi`);
});
var p2 = new Promise(function(resolve, reject)
{
  setTimeout(resolve, 100, `drugi`);
});
```

```
Promise.race([p1, p2]).then(function(value) {
  console.log(value); // `drugi`
  // Oba su rezolvirana, ali je p2 brži
});
```

Promise.race(): Primer 2

```
//-----  
var p3 = new Promise(function(resolve, reject) {  
    setTimeout(resolve, 100, "treći");  
});  
var p4 = new Promise(function(resolve, reject) {  
    setTimeout(reject, 500, "četvrti");  
});  
  
Promise.race([p3, p4]).then(function(value) {  
    console.log(value); // "treći"  
    // p3 je brži, pa on rezolvira  
}, function(reason) {  
    // Ne poziva se  
});
```

Promise.race(): Primer 3

```
//-----  
var p5 = new Promise(function(resolve, reject) {  
    setTimeout(resolve, 500, "peti");  
});  
var p6 = new Promise(function(resolve, reject) {  
    setTimeout(reject, 100, "šesti");  
});  
  
Promise.race([p5, p6]).then(function(value) {  
    // Not called  
}, function(reason) {  
    console.log(reason); // "šesti"  
    // p6 je brži, pa on odbacuje  
});
```

Kada koristiti **Promise.prototype.then()**

- koristiti kada je bitan redosled izvršavanja:

```
nabaviDrvo()  
    .then(() => napraviCamac())  
    .then(ploviRekom());
```

Kada koristiti `Promise.all()`

- Koristiti kada redosled izvršavanja nije bitan, već je bitan trenutak kada su svi spremni:

```
var nabaviBrasno = new Promise((resolve, reject) => {  
  setTimeout(resolve, 1000, 'jedan');  
});
```

```
var nabaviMleko = new Promise((resolve, reject) => {  
  setTimeout(resolve, 2000, 'dva');  
});
```

```
Promise.all([nabaviBrasno, nabaviMleko])  
  .then(values => {  
    console.log('Napravi krofne')  
  })  
  .catch(reason => {  
    console.log(reason)  
  });
```

Korišćenje `Promise.race` za detekciju statusa `Promise`_{1/2}

```
/* Korišćenje metode promise.race za detekciju statusa  
Promise objekta */
```

```
function promiseState(promise) {  
  const pendingState = { status: "pending" };  
  
  return Promise.race([promise, pendingState]).then(  
    (value) =>  
      value === pendingState ? value : { status:  
        "fulfilled", value },  
    (reason) => ({ status: "rejected", reason }),  
  );  
}
```


Korišćenje Promise.race za detekciju statusa Promise_{2/2}

```
const p1 = new Promise((res) => setTimeout(() => res(100), 100));  
const p2 = new Promise((res) => setTimeout(() => res(200), 200));  
const p3 = new Promise((res, rej) => setTimeout(() => rej(300), 100));
```

```
async function getStates() {  
  console.log(await promiseState(p1));  
  console.log(await promiseState(p2));  
  console.log(await promiseState(p3));  
}
```

```
console.log("Immediately after initiation:");  
getStates();  
setTimeout(() => {  
  console.log("After waiting for 100ms:");  
  getStates();  
}, 100);
```

Asinhroni iteratori i generatori

Iteratori

- U JavaScript-u, **iterator** je objekat koji definiše sekvencu vrednosti i potencijalno povratnu vrednost nakon terminiranja.
- Specifično, iterator je bilo koji objekat koji implementira **iterativni protokol** (standardan način za generisanje sekvence vrednosti) tako što ima `next()` metodu koja vraća objekat sa dva svojstva:
 - `value` Sledeća vrednost u iterativnoj sekvenci.
 - `done` Vrednost `true` ako je poslednja vrednost u sekvenci konzumirana. Ako se zada `value` uz `done`, to je povratna vrednost iteratora.
- Važno svojstvo standardnog iteratora je **sinhronost** – očekuje se da iterator definiše sekvencu vrednosti “glatko”, bez ikakvih prekida i čekanja između iterativnih koraka.

Iteratori: primer iteratora

```
function makeRangeIterator(start = 0, end = Infinity, step = 1) {  
  let nextIndex = start;  
  let iterationCount = 0;  
  
  const rangeIterator = {  
    next: function() {  
      let result;  
      if (nextIndex < end) {  
        result = { value: nextIndex, done: false }  
        nextIndex += step;  
        iterationCount++;  
        return result;  
      }  
      return { value: iterationCount, done: true }  
    }  
  };  
  return rangeIterator;  
}
```


Iteratori: primer korišćenja iteratora

```
const it = makeRangeIterator(1, 10, 2);
```

```
let result = it.next();
```

```
while (!result.done) {
```

```
    console.log(result.value); // 1 3 5 7 9
```

```
    result = it.next();
```

```
}
```

```
console.log("Iterirano nad sekvencom veličine: ",  
    result.value); // result.value je 5
```

```
// vraćeno je 5 brojeva, iz intervala: 0 do 10
```

Generatori

- Regularne funkcije vraćaju samo jednu vrednost ili ne vraćaju ništa.
- Generatori su posebna vrsta funkcija koja može na zahtev da vrati više vrednosti, jednu za drugom (`yield <value>`).
- One su prirodno povezane sa iterabilnim tipovima (tipovi koji se mogu procesirati u `for ... of` maniru) za jednostavno kreiranje strimova podataka.

Kreiranje generatora

- Za kreiranje generatora koristi se poseban sintaktički konstrukt zvani ***generatorska funkcija*** koji je sledećeg oblika:

`function*`

- Primer:

```
function* generateSequence() { /* vraća  
    vrednosti 1, 2 na zahtev (ključna reč yield i  
    vrednost 3 "normalnom" return naredbom */  
    yield 1;          // <value> je 1  
    yield 2;          // <value> je 2  
    return 3;  
}
```

Ponašanje generatorske funkcije

- Generatorske funkcije se ponašaju drugačije od regularnih funkcija
- Kada se takva funkcija pozove, ona **ne pokreće svoj kod** već **vraća specijalni objekat** koji se zove ***generatorski objekat*** i koji upravlja izvršavanjem funkcije.

```
function* generateSequence() {  
  yield 1;  
  yield 2;  
  return 3;  
}
```

```
let generator = generateSequence(); /* poziv kojim  
  generatorska funkcija generateSequence() kreira svoj  
  generatorski objekat */
```

```
console.log(generator); /* generateSequence {<suspended>} */
```

Kako izgleda objekat Generator

[[Prototype]]: Generator

constructor: GeneratorFunction {

prototype: Generator,

Symbol(Symbol.toStringTag): 'GeneratorFunction',

constructor: *f*}

next: *f next()* – ovo je main metoda generatora

return: *f return()*

throw: *f throw()*

Symbol(Symbol.toStringTag): "Generator"

[[Prototype]]: Object

[[GeneratorState]]: "suspended"

[[GeneratorFunction]]: *f* generateSequence()*

[[GeneratorReceiver]]: Window

[[Scopes]]: Scopes[3]

Izvršavanje generatorske funkcije

```
function* generateSequence() {  
    yield 1;  
    yield 2;  
    return 3;  
}
```

Izvršavanje koda funkcije
još nije počelo:

- main metoda generatora je `next()`.
 1. Kod se izvršava do najbilže naredbe `yield <value>` (podrazumevano `value` je `undefined`).
 2. Naredba `yield <value>` privremeno zaustavlja izvršavanje i spoljašnjem kodu se vraća `value`.
 3. Sledeći poziv počinje sa izvršavanjem prve naredbe iza izvršene naredbe `yield <value>`
- Rezultat metode `next()` je objekat sa dva svojstva:
 - `value`: vraćena vrednost (`value`).
 - `done`: `true` ako je kod funkcije izvršen do kraja, u protivnom `false`.

Izvršavanje generatorske funkcije: primer

```
function* generateSequence() {  
  yield 1;  
  yield 2;  
  return 3;  
}
```

```
let generator = generateSequence(); // kreiranje objekta
```

```
let one = generator.next();  
console.log(' prvi next poziv ' + JSON.stringify(one)); // {value: 1,  
  done: false}
```

```
let two = generator.next();  
console.log(' drugi next poziv ' + JSON.stringify(two)); // {value:  
  2, done: false}
```

```
let three = generator.next();  
console.log(' treci next poziv ' + JSON.stringify(three)); // {value:  
  3, done: true}
```

```
let four = generator.next();  
console.log(' cetvrti next poziv ' + JSON.stringify(four)); // {done:  
  true}
```


Generatori su iterabilni

- Nad vrednostima generatora može se iterirati koristeći `for..of`:

```
function* generateSequence() {  
  yield 1;  
  yield 2;  
  return 3;  
}
```

```
let generator = generateSequence();
```

```
for(let value of generator) {  
  console.log(value); // 1, zatim 2 ali nema 3  
}
```

Rade i sa **spread** sintaksom

```
function* generateSequence() {  
  yield 1;  
  yield 2;  
  yield 3;  
  return 4;  
}
```

```
let sequence = [0, ...generateSequence()];  
console.log(sequence); /* [0, 1, 2, 3] - nema  
4 */
```

Kompozicija generatora

- Kompozicija generatora je specijalna mogućnost koja dozvoljava da se generatori transparentno “ugrađuju” jedan u drugi.
 - To je prirodan način za umetanje toka jednog generatora u drugi generator.
 - Kompozicija generatora ne koristi dodatnu memoriju za skladištenje međurezultata.

Primer kompozicije generatora

- Zadatak: data je funkcija koja generiše sekvencu brojeva:

```
function* generateSequence(start, end) {  
  for (let i = start; i <= end; i++) yield  
    i;  
}
```

- Korišćenjem ove funkcije generisati složenije sekvence:
 - prvo, cifre 0..9 (sa kodovima 48...57),
 - Iza cifara velika slova alfabet A..Z (sa kodovima 65...90)
 - I nakon velikih slova, mala slova alfabet a..z (sa kodovima 97...122)

Kompozicija generatora: `yield*`

```
function* generateSequence(start, end) {  
  for (let i = start; i <= end; i++) yield i;  
}  
function* generatePasswordCodes() {  
  // 0..9  
  yield* generateSequence(48, 57);  
  
  // A..Z  
  yield* generateSequence(65, 90);  
  
  // a..z  
  yield* generateSequence(97, 122);  
}
```

- Naredba `yield*` *delegira* izvršenje drugom generatoru.
- Delegiranje ovde znači da `yield* <gen>` iterira nad `gen` i transparentno prosleđuje svoje rezultate napolje.

Rezultat kompozicije

```
let str = '';
```

```
for(let code of generatePasswordCodes()) {  
    str += String.fromCharCode(code);  
}
```

```
console.log(str);  
/*0123456789ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVWXYZabc  
defghijklmnopqrstuvwxyz */
```

yield je dvosmerna ulica

- Pored toga što vraća rezultat, `yield` može i da prosledi vrednost u generator.
- To se radi tako što se pozove `generator.next(arg)` sa argumentom:

```
function* gen() {  
  let ask1 = yield "2 + 2 = ?";  
  alert(ask1); // 4  
  let ask2 = yield "3 * 3 = ?"  
  alert(ask2); // 9  
}  
let generator = gen();  
alert( generator.next().value ); // "2 + 2 = ?"  
alert( generator.next(4).value ); // "3 * 3 = ?"  
alert( generator.next(9).done ); // true
```


Rukovanje greškama

- Spoljašnji kod može da prosledi vrednost u generator kao rezultat od `yield`.
- Ali može i da inicira grešku – i greška je vrsta rezultata.
- Da bi se prosledila greška u `yield`, treba pozvati `generator.throw(err)`.
 - U takvom slučaju greška se signalizira zajedno sa tim `yield`.

generator.throw(err): Primer_{1/2}

```
function* gen() {  
  try {  
    let result = yield "2 + 2 = ?"; //(1)  
    alert("Izvršenje ne dolazi dovde, gore je bila greška");  
  } catch(e) {  
    alert(e); // prikazuje grešku  
  }  
}  
  
let generator = gen();  
let question = generator.next().value;  
generator.throw(new Error("Nema odgovora u mojoj bazi")); //(2)
```

generator.throw(err): Primer_{2/2}

- Tekuća linija u kodu koji poziva je linija sa generator.throw. Dakle, možemo je tu i **uhvatiti** na primer ovako:

```
function* generate() {  
    let result = yield "2 + 2 = ?"; /* Greška u ovoj liniji */  
}  
  
let generator = generate(); // kreira objekat  
  
let question = generator.next().value; // pokreće generator  
  
try {  
    generator.throw(new Error("Nema odgovora u mojoj bazi"));  
} catch(e) {  
    console.log(e); // prikazuje grešku  
}
```

Asinhroni iteratori_{1/3}

- Asinhroni iteratori omogućuju iteriranje nad podacima koji dolaze asinhrono, na zahtev.
 - Na primer, preuzimanje nečega komad-po-komad putem mreže.
- Trenutno u JS-u jedini ugrađeni asinhroni iterator je `AsyncGenerator` objekat koji vraća asinhronu generatorske funkcije.
- Ugrađeni asinhroni iteratori su i asinhrono iterabilni pa se mogu koristiti u `for await...of` petlji kao u primeru na sledećem slajdu.

Asinhroni iteratori_{2/3}

```
const asyncIterator = (async function* () {  
    yield 1;  
    yield 2;  
    yield 3;  
})();  
(async () => {  
    for await (const value of asyncIterator) {  
        console.log(value);  
    }  
})();  
// Logovi: 1, 2, 3
```

Asinhroni iteratori_{3/3}

- Od regularnih iteratora razlikuju se u sledećem:
 1. Da bi se objekat učinio asinhrono iterabilnim, mora da ima metodu `Symbol.asyncIterator`.
 2. Ta metoda mora da vrati objekat sa `next()` metodom koja vraća `Promise`.
 3. Metoda `next()` ne mora da bude `async`, može da bude regularna metoda koja vraća tip `Promise`, ali `async` dozvoljava da se koristi `await`, što je zgodno.
 4. Za iteriranje koristimo `for await (let value of range)`, naime dodajemo "await" nakon "for". To poziva jednom `range[Symbol.asyncIterator]()`, a zatim njegov `next()` za vrednosti.

Symbol tip

- Symbol je primitivan tip.
- Vrednost tipa Symbol se zove symbol vrednost.
- U JavaScript runtime okruženju, symbol vrednost se kreira pozivanjem funkcije Symbol, koja dinamički pravi anonimnu jedinstvenu vrednost.
- Symbol može da se koristi kao svojstvo objekta.

Symbol jedinstvenost

// Ovde su dva simbola sa istim opisom:

```
let Sym1 = Symbol("Sym");
```

```
let Sym2 = Symbol("Sym");
```

```
console.log(Sym1 === Sym2) /* vraća  
  "false"; Symbol-i su garantovano  
  jedinstveni. Čak i kada se kreira više  
  simbola sa istim opisom, oni se smatraju  
  različitim vrednostima. */
```


Dobro-poznati symbol-i

- Klasa `Symbol` ima konstante za tzv. *dobro-poznate simbole*.
- Ti simboli omogućuju da se konfiguriše način kako JS tretira objekat koristeći ih kao svojstva.
- Primeri tih simbola su: [Symbol.iterator](#) za nizolike objekte, ili [Symbol.search](#) za string objekte.
- Spisak je dat u tabeli [Well-known symbols](#) :
 - `Symbol.hasInstance`
 - `Symbol.isConcatSpreadable`
 - `Symbol.iterator`
 - `Symbol.toPrimitive`
 - ...itd.

Globalni registar simbola

- Postoji globalni registar simbola koji sadrži sve raspoložive simbole.
- Interfejs za pristup registru su metode [Symbol.for\(\)](#) i [Symbol.keyFor\(\)](#); one vrše medijaciju između globalne tabele simbola (ili "registry"-a) i izvršnog okruženja.
- Metod `Symbol.for(tokenString)` vraća vrednost simbola iz registra, a `Symbol.keyFor(symbolValue)` vraća token string iz registra; međusobno su inverzni:

```
Symbol.keyFor(Symbol.for("tokenString")) ===  
"tokenString" // true
```

Regularni i asinhroni iteratori: poređenje_{1/2}

- JavaScript podržava generatore i oni su iterabilni.
- U regularnim generatorima ne može se koristiti await. Sve vrednosti moraju da dolaze sinhrono – nema mesta za odlaganja u `for...of`, to je sinhroni konstrukt.
- Ali se lako može napraviti asinhroni generator, samo se ispred imena doda ključna reč `async`, kao u primeru koji sledi

Regularni i asinhroni iteratori: poređenje_{2/2}

	Regularni iteratori	Asinhroni iteratori
Objektna metoda koja obezbeđuje iterator	<code>Symbol.iterator</code>	<code>Symbol.asyncIterator</code>
<code>next()</code> povratna vrednost je	bilo koji tip	<code>Promise</code>
za petlju koristiti	<code>for..of</code>	<code>for await..of</code>

Funkcionalnosti koje zahtevaju regularne, sinhronne iteratore ne rade sa asinhronim iteratorima. Na primer spread sintaksa neće raditi:

```
alert( [...range] ); // Error, no Symbol.iterator
```

Ovo je očekivano zato što spread sintaksa očekuje da nađe `Symbol.iterator`, kao i `for..of` bez `await` a ne `Symbol.asyncIterator`.

Asinhroni generatori: korišćenje

- Sada imamo asinhroni generator iterabilan sa `await...of`.
- Dodavanje ključne reči `async` omogućuje generatoru da može koristiti `await` unutar sebe, oslonac na tip `promise` i druge asinhrone funkcije.
- Još jedna razlika je da je `generator.next()` metoda asinhronog generatora takođe asinhrona pa vraća tip `promise`.
- Za dobijanje vrednosti od asinhronog generatora treba koristiti:

```
result = await generator.next();  
// result = {value: ..., done: true/false}
```

Primeri generatora i njihovog korišćenja

Primer kreiranja Generatora

```
function* gen() {  
  return 'first generator';  
}  
let generatorResult = gen()  
console.log(' Generator pre instanciranja', generatorResult)  
let instanca = generatorResult.next()  
console.log (' Instanca generatora:', instanca)  
console.log (' Vrednost u instanci:', instanca.value)
```


Generator: makeRangeIterator

```
function* makeRangeIterator(start = 0, end = 100, step
= 1) {
    let iterationCount = 0;
    for (let i = start; i < end; i += step) {
        iterationCount++;
        yield i;
    }
    return iterationCount;
}
let rangeResult = makeRangeIterator()
let instanca = rangeResult.next()
console.log (' Instanca generatora:', instanca)
console.log (' Vrednost u instanci:', instanca.value)
let instanca1 = rangeResult.next()
console.log (' Vrednost u instanci:', instanca1.value)
```

Sažetak

- Regularni iteratori i generator su dobri za podatke koji ne zahtevaju puno vremena za generisanje.
- Ako podaci stižu asinhrono, sa kašnjenjima koriste se asinhronne varijante iteratora i generataora i konstruktor `await...of` umesto `for...of`.
- Ta je situacija vrlo česta na Web-u gde podaci dolaze asinhrono – preuzimanje ili postavljanje velikih fajlova.
- Za obradu takvih podataka su posebno zgodni asinhroni generatori.
- Valja pomenuti da neka okruženja (n.pr. Brauzeri) imaju specijalne interfejse (API zvani Streams) za rad sa strimovima gde je moguća i razmena podataka među strimovima).

Literatura za predavanje

1. Z. Konjović, Funkcionalno programiranje, **Tema 09 – JS Asinhrono programiranje**, slajdovi sa predavanja, dostupni na folderu **FP kurs 2023-24 → Files → Slajdovi sa predavanja**
2. M. Haverbeke, *Eloquent JavaScript A Modern Introduction to Programming*, No Starch Press, Inc., 2019, Chapter 11: Asynchronous Programming